HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

רבי מאיר היא דאמר [א]מצוה לקיים דברי המת אמר רב חסדא אמר מר עוקבא [א]הלכתא בין שאמר תנו ובין שאמר אל תתנו נותנין להם כל צורכם הא קיימא לן הלכה כרבי מאיר דאמר מצוה לקיים דברי המת ה"מ במילי אחרניתא אבל בהא מינח ניחא ליה והא דאמר הכי לזרוזינהו הוא דאתא [ב]תנן התם [ב]הפעוטות מקחן מקח וממכרן מכר במטלטלים אמר רפרם לא שנו [ג]אלא שאין שם אפוטרופוס אבל יש שם אפוטרופוס אין מקחן מקח ואין ממכרן מכר ממאי מדקתני אין מעשה קטנה כלום ודלמא היכא דאיכא שליש שאני א"כ ליתני אבל בקטנה יעשה שליש מה שהושלש בידו מאי אין מעשה קטנה כלום שמע מינה אפילו בעלמא:

הדרן עלך מציאת האשה

[ג]**המדיר** [ד]את אשתו מליהנות לו עד ל' יום יעמיד פרנס יתר מיכן יוציא ויתן כתובה [ד]רבי יהודה אומר בישראל חדש אחד יקיים ושנים יוציא ויתן כתובה בכהן שנים יקיים ושלשה יוציא ויתן כתובה המדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל הפירות יוציא ויתן כתובה [ה]ר' יהודה אומר בישראל יום אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה ובכהן שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה המדיר את אשתו שלא תתקשט באחד מכל המינין יוציא ויתן כתובה ר' יוסי אומר בעניות שלא נתן קצבה ובעשירות שלשים יום: **גמ'** [ה]וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה כל כמיניה דמפקע לה לשיעבודה והתנן [ו]קונם שאיני עושה לפיך אינו צריך להפר אלמא כיון דמשעבדא ליה לאו כל כמינה דמפקע ליה לשיעבודיה הכא נמי כיון דמשועבד לה לאו כל כמיניה דמפקע לה לשיעבודה אלא מתוך שיכול לומר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך

נעשה

רבי מאיר. דמתני'[ז] היא דאמר יעשה שליש מה שהושלש בידו: **מינח ניחא ליה.** שיתנו להן כל צורכן: **לזרוזינהו.** שיחזרו אחר מזונותיהן ושלא יהו רעבתנין: **הפעוטות.** תינוקות בני תשע ושמונה כדאמרי' בהניזקין[ח]: **במטלטלי.** דווקא אבל במקרקעי לא עד שיביאו שתי שערות או עד שיהא בן עשרים: **אפוטרופוס.** שמינהו אבי יתומים או ב"ד: **מדקתני.** במתני': **שאני הכא דאיכא שליש.** שנשתלש לכך ופירשו לו מה יעשה בהן אבל אפוטרופוס אינו אלא לעשות צורכי יתומים לכל הצריך והרי אם מכרו אלו הפעוטות אין זה שינוי מצות המת שאף האפוטרופוס ימכור לצורך מזונותיהם: **אם כן.** דשליש דווקא וטעמא לפי שפירשו לו לקנות שדה ליתני יעשה שליש כו': **דאפילו בעלמא.** במקום אפוטרופוס דדמי קצת לשליש:

הדרן עלך מציאת האשה

המדיר את אשתו מליהנות לו. אין הנאת תשמישו נאסר עליה דהא משועבד לה הלכך בשביל תשמיש אין לנו לכופו להוציא וליתן כתובה. והנאת מזונות בגמרא פריך והא משועבד לה: **יעמיד פרנס.** שליח שיפרנסנה: **בישראל.** אם ישראל הוא שיכול להחזיר את גרושתו: **ובכהן.** שאם יגרשנה לא יוכל להחזירה ושמא סופו יתחרט יהבו ליה רבנן זימנא טפי: **אחד מכל הפירות.** קונם פרי פלוני עלי והוא קיים לה: **שלא תתקשט באחד מכל המינין.** קונם בושם פלוני עלי והוא קיים לה: **בעניות שלא נתן קצבה.** באשה עניה אם לא נתן קצבה לדבר עד מתי אסרו עליה הוא דיוציא ויתן כתובה אבל אם נתן קצבה תמתין עד אותו זמן. ובגמרא[ט] מפרש עד כמה היא קצבתה: **ובעשירות.** שרגילות לכך: **עד שלשים יום.** אם לא הדירה יותר אין כופין להוציא: **גמ' וכיון דמשועבד לה.** למזונות:

נעשה

הא קיימא לן מצוה לקיים דברי המת. אפי' בבריא קיימא לן הכי כדמוכח שילהי פ"ק דגיטין (דף טו.) דאמרינן רב [י]אסי מוקי לה בבריא והא קיימא לן מצוה לקיים דברי המת יש מקשין כיון דמצוה לקיים דברי המת אם כן מאי אהני הא דדברי שכיב מרע ככתובים וכמסורין דמו ואומר ר"ת דלא אמרי' מצוה לקיים דברי המת אלא כשהושלש מתחלה לכך אי נמי דווקא במת נותן בחיי מקבל אבל דברי שכיב מרע בכל ענין כמסורין דמו[כ]: **אבל** יש שם אפוטרופוס אין מקחן מקח. פי' ר"ח דוקא מכר אבל מתנתן מתנה דלענין מתנה אין סברא לחלק בין יש שם אפוטרופוס לאין שם:

הדרן עלך מציאת האשה

המדיר את אשתו מליהנות לו. פירש בקונטרס דאין הנאת תשמישו נאסר עליה דהא משתעבד לה משמע מתוך פירושו שיש בלשון זה איסור הנאת תשמיש וקשה דפריך בגמ' וכיון דמשתעבד לה היכי מצי מדיר לה והתנן קונם שאני עושה לפיך כו' מגופא דמתני' הו"מ למיפרך דלא מצי אסר עליה תשמיש משום דמשועבד לה דאם היה נאסר יוציא ויתן כתובה לב"ש בשתי שבתות ולב"ה שבת אחת ועוד כי מוקי לה בגמרא בהדירה כשהיא ארוסה דאכתי לא משועבד לה אם כן מתשמיש נמי חל הנדר וליתני במתני' יוציא ויתן כתובה בשבת אחת לב"ה או בשתי שבתות לב"ש ומפרש ר"ת דליהנות לו לא משמע אלא הנאת מזונות:

יוציא ויתן כתובה. נראה לר"י דבכל הנך דקתני במתני' יוציא היינו שכופין אותו דכיון דשלא כדין עביד כופין אותו להוציא כדאשכחן בהחולץ (יבמות דף לט.) דתנן לא רצו חוזרין אצל גדול ומפרש בגמרא חוזרין אצל גדול למיכפייה הואיל ועליה מצוה רמיא ועוד אמרי' לקמן (דף עז.) אמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה ומסיק עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון משמע דלשון יוציא שכופין אותו להוציא וליכא למימר דכפייה דהתם במילי ולא בשוטי חדא דבדברים לא יוסר עבד ועוד מדפריך לעיל למ"ד מורדת ממלאכה והאמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה ומאי קושיא דלמא מתניתין דמוסיפין על כתובתה כשלא רצה להוציא אבל אם כופין בשוטי אתי שפיר וא"ת א"כ אמאי לא תני להו בהדי הנך שכופין להוציא (לקמן דף עז.) וי"ל דלא תני במתני' אלא כגון מוכה שחין ובעל פוליפוס דאתיין ממילא אבל הנך דאתיא כפייה דידהו ע"י פשיעת הבעל לא קתני ומקמץ ומצרף ובורסי דקתני אפילו נעשו אחר שנשאו ניחא שאינם מתכוונים להקניט ולצער האשה ועוד יש להביא ראיה דיוציא משמע כפייה מדאמר בסוף הבא על יבמתו (יבמות דף סה: ושם) עובדא הוה בבי כנישתא בקיסרי קמיה דר' יוחנן ואמר יוציא ויתן כתובה ומשמע התם דכייפינן ליה ותימה אמאי לא חשיב לה להאיך דבאה מחמת טענה בהדי הנך שכופין להוציא דהתם אינו פושע בה דמה הוא יכול לעשות שהוא עקר וי"ל משום דקתני סיפא בין שהיו עד שלא נשאו בין משנשאו ולא שייך לומר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל ורודייהו מיתרצי בהאי שינויא ורבינו חננאל הביא מירושלמי דכל הנך יוציא דמתניתין אין כופין והכי איתא התם אמר שמואל אין מעשין אלא לפסולות אמר רבי שמואל תנינא המדיר את אשתו מליהנות כו' שמענו שמוציא שמענו שכופין ופסק ר"ח מתם ש"מ שאין כופין אלא היכא שמפרש בהדיא כופין אבל היכא דאמור רבנן יוציא אומרים לו כבר חייבוך חכמים להוציא ואם לא תוציא מותר לקרותך עבריינא אבל לכפותו לא ולקמן גבי האומר איני זן ואיני מפרנס לר"ח גרסינן בהדיא כופין אותו ויוציא ויתן כתובה והביא דהחולץ דחוזרין אצל גדול למיכפייה לכנוס או לפטור היינו לפי שמונע ממנה כל ענייני אישות בין תשמיש המטה בין מזונות אבל משום תשמיש המטה לחודיה או משום מזונות לא והביא דסוף הבא על יבמתו התם משמע דלכפותו אמר דכשבא מעשה לפניו צוה להם להוציא ויותר נראה דכופין בכל הני כדפירש ר"י אלא דירושלמי קסבר שייך כפייה במילי אבל לדידן דקיימא לן דבדברים לא יוסר עבד ע"כ איירי בשוטי כיון דלשון יוציא משמע כפייה היכא דעושה לה עולה ומיהו אין לכוף שום אדם לגרש ולעשות מעשה עד שנמצא ראיה ברורה דהא אמרינן דגט מעושה בישראל שלא כדין פסול ואין להתיר אשת איש מספק:

הכא נמי כיון דמשועבד לה כו'. ואם תאמר ולוקי כגון דתלינהו למזונותיה בתשמיש המטה דאמר יאסר (א) תשמישך עלי אם אזונך וי"ל דה"כ [ל](אפי') שמואל דאמר לקמן אפילו בסתם יותיב שמא ימצא פתח לנדרו מ"מ לא הוה ליה למימר יתר מיכן יוציא ויתן כתובה אלא לאחר שלשים תהנה ותאסר לבית הלל שבת אחת ולבית שמאי שתי שבתות וכהאי גוונא פריך לקמן אמאי דמשני כגון דתלינהו לקישוטיה בתשמיש המטה וליכא נמי למימר כגון דאמר יאסר הנאת תשמישך עלי מעכשיו אם תהנה ממני דלאו אסורה ליהנות דהא לרב יהודה דאמר בפרק שני דנדרים (דף יד:) קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר הכא נמי אסור לשמש שמא תהנה דבתנאי לא מיזדהר איניש כדמפרש התם ואפילו לרב נחמן דאמר התם מיזדהר הכא מודה דאשה לא מיזדהרא כיון שלא נדרה ובתוספות ה"ר יוסף שפירש לפני רבינו שמואל מנוחתו כבוד פירש דלקמן דווקא מוקי דתלינהו לקישוטיה בתשמיש המטה דקתני המדיר אשתו שלא תתקשט ולא קתני המדיר מקישוט משמע שפיר שמדירה מתשמיש מפני שלא תתקשט אבל הכא דקתני המדיר מליהנות משמע שמהנאה ממש מדירה:

נעשה

מסורת הש"ס

א) [גיטין יד: טו. מ.], ב) שם נט. סה. ב"ב קנה:, ג) [לעיל סא:], ד) [לקמן עא:], ה) [שם], ו) לעיל נט. סו. יבמות צג. קדושין סג. נדרים פה., ז) [לעיל סט:], ח) [גיטין נט.], ט) [לקמן עא:], י) [נ"ל רב יוסף], כ) [וע"ע בתוס' גיטין יג. ד"ה והא ותוס' ב"ב קמט. ד"ה דקא], ל) מהר"ס מ"ז,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הכא וכו'. דאמר יאסר הנאת תשמישך:

מוסף רש"י

ר' מאיר היא דאמר מצוה לקיים דברי המת. דאי לאו מלוה מן הדין נותנין להן כל הראוי להן שהרי כל הממון שלהן הוא ואין בו לאותן אחרים כלום אלא לאחר מיתתן אם יש מותר יש להן ואם לא יטלו ומתוך שרוצין אנו לקיים דבריו שירשו אחרים תחתיהם אנו מקמצין את הממון כדי שיהא שם מותר (תענית כא.). **הפעוטות.** תנן בהניזקין (גיטין נט.) דמקחן מקח במטלטלין, ופרשינן כבר שית כבר תמני (גיטין סה.).

הדרן עלך מציאת האשה

המדיר את אשתו מליהנות לו עד ל' יום. קונם את נהנית לי עד ל' יום, ולא הדירה מהנאת תשמיש, דהא לא חייל משום דמשועבד לה, וגבי מזונות נמי מוקמינן לה לקמן באומר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך, ופרנס משום דלא ספקא (לעיל סא:). **קונם שאיני עושה לפיך.** אשה שאמרה לבעלה מה שאני עושה מלאכה יהא אסור לפיך בקונס (יבמות צג. ושם: שאני עושה כו') **מעשי ידי** יהיו לפיך כהקדש (קדושין סג.) **מליהנות לו** (לעיל נט.). **אינו צריך להפר.** נדר זה, שאין בה כח להקדישו לפי שהוא שלו (שם) אין בעלה צריך להפר, שאין נדרה חל שהרי משועבדת לו (קדושין סג.) דכיון דקא משעבדא ליה למעשה ידיה לא מליא נדרה (יבמות צג.) דלא אמרה כלום דלאו כל כמינה לאפקועי לבעל מה דזכי ליה רחמנא (נדרים פה.).

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פי"א מהל' זכיה הלכה כג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנג סעיף יז [וברב אלפס עוד בפ"ח דב"ב דף רטו]:

נ ב מיי' פכ"ט מהלכות מכירה הלכה ו סמג עשין פה טוש"ע ח"מ סי' רלה סעיף א:

נא ג מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ב:

א ד ה מיי' פי"ב מהל' אישות הלכה כג כד (ופ"ה) [ופי"ב] מהלכות נדרים הלכה י סמג לאוין רמב טוש"ע אה"ע סימן עו וטוש"ע י"ד סי' רלה סעיף ב:

תוספות רי"ד

א"ר אמר מ"ע הל' בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו נותנים להן כל צורכן והא קי"ל כר"מ דאמר מצוה לקיים דברי המת ה"מ במילי אחריניתא אבל בהא ניחא ליה (פי' דמשום כדי חייו) והאי דאמר הכי לזרזינהו הוא דאתא תנן התם הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלי פי' ומשום כדי חייו אבל במקרקעי לא עד שיהא גדול ופקח ובפ' הניזקין מפרש כבר ו' כבר ז' א) כבר תמני כבר תשע כבר עשרה כל חד וחד לפום חורפי' אמר רפרם ל"ש אלא שאין שם אפוטרופוס אבל יש שם אפוטרופוס אין מקחו מקח ואין ממכרו ממכר פי' אפוטרופוס שמינהו ב"ד או אבי יתומים אין מעשהו כלום זולתו ממאי מדקתני אין מעשה קטנה כלום פי' אלמא היכא דאיכא שליש אין מעשה קטנה כלום וה"ה לאפוטרופוס דלמא היכא דאיכא שליש שאני פירוש שהשליש פרשו לו מה יעשה אבל אפוטרופוס אינו אלא לעשות

תוספות רי"ד (המשך)

צרכי היתומים לכל הצריך ואם מכרו אלו הפעוטות אין זה שינוי מצות המת שאף אפוטרופוס הוא מוכר לצורך מזונותיהם א"כ ליתני אבל בקטנה יעשה שליש מה שהושלש בידו [מאי אין מעשה קטנה כלום] דאפילו בעלמא פירוש במקום שיש אפוטרופוס שדומה מקצת לשליש וכו' ר"ח ז"ל משמיה דגאון דמתנתן דפעוטות מתנה אף על פי שיש שם אפוטרופוס ואינו נ"ל דהא הכא לבעלה מתנה היא ובעי למיפשט ממתני' דכאן גם באפוטרופוס לא מציא למיתיב ליה ובפ' הניזקין פליגי במתנתא בלא אפוטרופוס אם היא קיימא כמו המכר שלו דרב יימר אמר אין מתנתו מתנה ומר בר"א אמר מתנתו מתנה (אלא) [אלמא] גרוע מתנה ממכר והיכי ס"ד למיעבדא טפי ממכר:

המדיר את אשתו מליהנות לו עד ל' יום יעמוד לה פרנס יתר מכאן יוצא ויתן כתובה ר"י אומר בישראלית חודש א' יקיים ב' יוצא ויתן כתובה ובכהנת ב' יקיים ג' יוצא ויתן כתובה פי' זה הוא ב) המודר מורד שהמודר הוא באומר איני זן ואיני מפרנס הלכך יוצא ויתן כתובה מיד ובעוד שנמלכים בו או אם ברח ואינו לפנינו לכופו או אם הוא איש אלם שאינו שומע לדברי חכמים מוסיפים לה על כתובתה ג"ד בשבת כל ימי מרדו כדאמרינן בפ' אע"פ אבל זה אינו מורד (כגון) [כיון] שזן ע"י פרנס מ"ה עד ל' יום יעמוד פרנס אבל יותר מכאן יוצא ויתן כתובה ואם אינו רוצה או שברח ומעגן את אשתו הוי מורד ומוסיף לה ג"ד בשבת וכן המדיר את אשתו מתשמיש המטה אינו מורד שבעבור נדרו הוא עושה ומחזר למצוא פתח לנדרו הלכך נותנים לו שבת א' זמן אם הוא מורד מתשמיש בלא נדר יוצא ויתן כתובה מיד ואם ברח בעוד שנמלכי' בו לפייסו מוסיפין לה ג' דינרים בשבת ואי קשיא והא כשהדירה שלא תהנה ממנו נאסר בתשמיש המטה ולא ניתן לו אלא שבת א' כדתנן במדיר את אשתו מתשמיש המטה פי' המורה שאין הנאת התשמיש נאסר עליה בנדר זה דהא משועבד לה: ואינו נ"ל דהא לקמן בגמרא בעי לאוקמי בנדר והיא ארוסה דחייל נדרא ואכתי תקשה כיון דחייל נדרא דתשמיש חייל כיון דנדר ועודה ארוסה ולא ניתן לו אלא שבת א' אלא כך יש לפרש כגון שהדירה שלא תהנה מנכסיו שאין הנאת התשמיש בכלל ומקשה וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה כל כמיניה

א) נראה דצ"ל כבר ז' או כבר ז' כבר ח' או כבר תשע כבר עשר כל חד וחד כו'. ב) נראה דצ"ל פי' זה המדיר אינו מורד שהמורד הוא באומר איני זן וכו'.